

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення вченої ради
04.05.2026
протокол № 04, п. 4

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ від 04.05.2026 № 107

**БЕЗПЕКА ЖИТТЯ /
LIFE SAFETY**

РОБОЧА ПРОГРАМА

Ступінь вищої освіти	«бакалавр» /	«bachelor»
Галузь знань	I Охорона здоров'я та соціальне забезпечення /	Healthcare and Social Security
Спеціальність	П10 Соціальна робота та консультування /	Social Work and Counseling
Освітня програма	Соціальне забезпечення /	Social Welfare

Розробники: Рябенка Марина, кандидат економічних наук, доцент,
Лук'янець Алла, старший викладач.

Гарант освітньої програми «Соціальне забезпечення» –
Мартінова Лілія, доктор економічних наук, професор.

Обговорено та схвалено на:

на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи від
02.04.2026, пр. № 05;

на засіданні вченої ради факультету торгівлі, маркетингу та сфери
обслуговування від 23.04.202,6 пр. № 04.

Рецензенти: Чорна Наталія, доктор історичних наук, професор.
Гриневич Петро, директор КУП «ЕкоВінн» (м. Вінниця).

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 07.05.2026 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,62.
Обл.-вид. арк. 1,30. Тираж 2. Зам. № 198.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.

Освітній компонент «Безпека життя» посідає провідне місце у структурно-логічній схемі підготовки фахівця, оскільки інтегрує досягнення і методи фундаментальних та прикладних наук, зокрема філософії, біології, фізики, хімії, соціології, психології, екології, економіки та соціального забезпечення, і забезпечує здатність випускника вирішувати професійні завдання за обраною спеціальністю з урахуванням ризику виникнення внутрішніх і зовнішніх небезпек, які можуть призвести до надзвичайних ситуацій та їх негативних наслідків.

Мета вивчення освітнього компонента «Безпека життя» полягає у набутті компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Результатом вивчення освітнього компонента «Безпека життя» для освітньої програми «Соціальне забезпечення» є формування комплексу компетентностей:

- **інтегральна компетентність:**

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної діяльності соціального забезпечення або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- **загальні компетентності:**

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 12. Здатність працювати в команді.

ЗК 15. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

ЗК 18. Здатність застосовувати soft skills навички в практичних ситуаціях.

- **спеціальні компетентності:**

СК 1. Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави.

СК 2. Знання і розуміння нормативно-правової бази стосовно соціальної роботи та соціального забезпечення.

Програмні результати навчання здобувачів з навчальної дисципліни «Безпека життя» полягають:

РН 2. Ідентифікувати причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства та прояви соціально-економічних проблем у різних категорій населення.

РН 3. Застосовувати методи збору інформації: аналіз документів, опитування та спостереження.

РН 15. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки.

Міжпредметні зв'язки. Попередньою умовою вивчення освітнього компонента «Безпека життя» є знання здобувачів отримані під час вивчення базових природничих дисциплін: біологія, фізика, хімія.

Критерії оцінювання результатів навчання.

Перевірка та оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів з освітнього компонента «Безпека життя» забезпечується здійсненням поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять та передбачає оцінювання рівня теоретичної підготовки здобувачів до заняття, якість виконання відповідних завдань. Здійснення поточного контролю знань здобувачів включає опитування (усне та/або письмове), комп'ютерне тестування, підготовку презентацій та виступ із ними. За роботу на навчальних заняттях здобувачі можуть отримати 75 балів (15 занять * 5 балів = 75 балів).

За виконання позааудиторної самостійної роботи (проходження курсів на платформі Prometheus або на інших онлайн платформах за тематикою освітнього компонента, виконання наукового дослідження за обраною темою, участь у наукових заходах) здобувачі можуть отримати 15 балів.

Максимальна сума балів за поточну навчальну роботу, таким чином, складає 100 балів.

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.

Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Для очної (денна, вечірня) форми навчання поточна робота оцінюється в 100 балів, підсумковий контроль (екзамен) оцінюється в 100 балів.

До екзамену допускаються всі здобувачі вищої освіти, які набрали за результатами поточної роботи протягом семестру 60 балів.

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів очної форми навчання визначається як середньоарифметична сума балів поточної роботи та екзамену.

Кращим здобувачам, які повністю виконали програму з освітнього компонента, виявили активність в науково-дослідній роботі за відповідною тематикою, стали призерами студентських олімпіад, виступали на конференціях та за результатами поточної роботи набрали 90 і більше балів, науково-педагогічний працівник має право виставити результат екзамену без опитування (при усному екзамені) чи виконання екзаменаційного завдання (при письмовому екзамені).

Результат підсумкового контролю (екзамен) з освітнього компонента для здобувачів заочної форми навчання оцінюється в 100 балів, відповідно до Положення про організацію освітнього процесу від 17.06.2024 № 08 (зі змінами від 25.11.2024, протокол № 12).

Згідно з цим же Положенням здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового контролю, має право в день оголошення результатів звернутися із заявою на ім'я директора з проханням апеляційного перегляду оцінки.

Обсяг освітнього компонента в кредитах та його розподіл

Теми	Кількість годин				Форми контролю	Бальна оцінка
	всього	з них				
		лекції	практ.	СРС		
Тема 1. Категорійно-понятійний апарат безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 3. Техногенні небезпеки та їх наслідки	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики.	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 5. Раціональні умови життєдіяльності людини	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 6. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 7. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація дій для усунення їх негативних наслідків, застосування засобів індивідуального захисту	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 8. Домедична допомога	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 9. Законодавча та нормативна база України про охорону праці	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 10. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 11. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 12. Основи гігієни, фізіології праці та виробничої санітарії. Фізіологія праці	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 13. Повітря робочої зони	10	2	2	6	В, Д/ПР, УД, КТ	5
Тема 14. Пожежна безпека	20	4	4	12	В, Д/ПР, УД, КТ	10
Індивідуальне завдання	30			30	ІЗ	25
Всього	180/6	30	30	120		100
Підсумковий контроль – екзамен						

Перелік умовних позначень форм контролю та оцінка їх у балах:

В – відповідь на практичних заняттях – 1 бал.

УД – участь у дискусії – 1 бал.

КТ – комп'ютерне тестування – 1 бал.

Д/ПР – доповідь/презентація – 2 бали.

ІЗ – індивідуальні завдання – 25 балів (курси на платформі Prometheus або на інших сервісах – 10 балів; участь у наукових заходах – 15 балів).

Загальна сума за поточну навчальну роботу (аудиторну та самостійну) за семестр – 100 балів.

Критерії оцінювання відповідно до положення Про організацію освітнього процесу здобувачів вищої освіти <http://www.vtei.com.ua/doc/2024/dok/8.pdf>.

II. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА.

Зміст освітнього компонента.

Тема 1. Категорійно-понятійний апарат безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек

Об'єкт та предмет безпеки життя. Основні завдання науки про безпеку людини, історія її розвитку. Основні поняття та визначення безпеки життя. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Ознаки явища безпеки. Безпека життєдіяльності як наука. Зв'язок безпеки життя з іншими дисциплінами. Проблеми безпеки життя та принципи забезпечення. Модель життєдіяльності людини. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства.

Правове забезпечення та управління безпекою життєдіяльності. Законодавчі акти міжнародного гуманітарного права. Конституційні основи безпеки: право на життя, працю, свободу, соціальний, громадський та державний захист. Система правового захисту та нагляду за дотриманням правової безпеки. Концепція безпеки України. Стратегічний розвиток України у світі завдань забезпечення сталого розвитку людства.

Ризик. Класифікація ризиків. Теорія ризику. Фактори ризику. Структура формування ризиків для здоров'я людини. Визначення ризику як міри реакції безпеки. Категорії безпеки видів професійної діяльності залежно від ризику смерті від нещасних випадків. Методи визначення ризику. Аналіз ризику: оцінка та управління.

Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин

Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. Вражаючі фактори, що ними нормуються, характер їхніх проявів та дії на людей, тварин, рослин та навколишнє середовище. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ: сильного вітру, урагану, смерчу, шквалу, зливи, сильної спеки, морозу, снігопаду, граду, ожеледі.

Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду, вітрові нагони. Пожежі в природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки.

Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. Характеристика небезпечних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. Пандемії, епідемії, масові отруєння людей. Загальна характеристика особливо небезпечних хвороб (холера, сибірка, чума та ін.). Інфекційні захворювання тварин і рослин. Вимоги безпеки під час поширення пандемії COVID-19.

Тема 3. Техногенні небезпеки та їх наслідки

Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори за генезисом і механізмом впливу. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек.

Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. Рівні виробничих аварій в залежності від їхнього масштабу. Втрати міцності, деформації, провали і руйнування будівель та споруд. Пошкодження енергосистем, інженерних і технологічних мереж. Небезпечні події на транспорті та аварії на транспортних комунікаціях. Вимоги до транспортування небезпечних речовин. Маркування небезпечних вантажів з небезпечними речовинами.

Джерела радіації та одиниці її вимірювання. Класифікація радіаційних аварій за характером дії і масштабами. Фази аварій та фактори радіаційного впливу на людину. Механізм дії іонізуючого випромінювань на тканини організму. Ознаки радіаційного ураження. Дії населення у разі радіаційної аварії та застосування зброї масового ураження.

Класифікація небезпечних хімічних речовин за ступенем токсичності, здатності до горіння, впливом на організм людини. Характеристика класів небезпеки згідно із ступенем їхньої дії на організм людини. Особливості забруднення місцевості, води, продовольства у разі виникнення аварій з викидом небезпечних хімічних речовин.

Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики

Глобальні проблеми людства: глобальна біосферна криза, екологічна криза, ресурсна криза, мирне співіснування, припинення гонки озброєння та відвернення ядерної війни, охорона навколишнього природного середовища, паливно-енергетична, сировинна, продовольча, демографічна, інформаційна, ліквідація небезпечних хвороб. Базові правила безпеки під час війни: правила поведінки під час комендантської години; правила збереження спокою в військових умовах; правила поведінки під час виявлення вибухонебезпечних предметів; правила інформаційної безпеки; знаки мінної небезпеки; правила поведінки під час отримання сигналу «Увага всім!».

Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення; встановлення вибухового пристрою у багатолюдному місці, установі (організації, підприємстві), викрадання зброї та небезпечних речовин з об'єктів їхнього зберігання, використання, переробляння або під час транспортування. Класифікація об'єктів щодо забезпечення захисту від терористичних дій. Аналіз аварійних ситуацій під час технологічного тероризму.

Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика. Алкоголізм та наркоманія. Зростання злочинності як фактор небезпеки. Види злочинних посягань на людину. Поняття та різновиди натовпу. Поводження людини в натовпі. Фактори, що стійко або тимчасово підвищують індивідуальну імовірність наразитись на небезпеку.

Тема 5. Раціональні умови життєдіяльності людини

Культура життєдіяльності як фактор попередження виникнення небезпечних ситуацій та зменшення їх шкідливого впливу. Основи теорії та практики культури здоров'я людини. Здоров'я людини як медико-біологічна та соціальна категорія. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини. Проблеми здоров'я в житті людини. Здоров'я і патологія. Показники індивідуального здоров'я і здоров'я колективу. Фактори, які забезпечують стабільність здоров'я людини. Прогнозування здоров'я. Захворюваність (інфекційна, гостра, хронічна) та смерть як показники стану здоров'я населення. Фактори ризику, групи ризику. СНІД. Методи протидії залученню до тютюнопаління, вживання алкоголю та наркотиків. Профілактика шкідливих звичок. Профілактика суїциду.

Здоров'я родини. Фактори ризику сім'ї. Репродуктивне здоров'я, вагітність, попередження спадкових хвороб. Догляд за дітьми та їх виховання. Профілактика фізіологічних та психоневрологічних порушень. Оздоровчі традиційні та нетрадиційні системи, медичне оздоровлення. Необхідне фізичне та розумове навантаження та стан здоров'я людини.

Поняття про психоемоційні напруження (стрес). Екстремальні умови виробничого середовища. Норми забезпечення безпеки життєдіяльності. Відповідність техніко-технологічних засобів вимогам та можливостям людини. Принципи ергономічного проектування. Людський чинник в управлінні соціальними структурами. Організаційні фактори. Проектування та організація праці. Мікроклімат, освітлення середовища. Механізм дії на працівника температурного фактора, зміни газового складу повітря, звука, світла та інших факторів.

Тема 6. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище

Навколишнє середовище та середовище життєдіяльності людини. Класифікація середовищ життєдіяльності, їх характеристика. Сутність поняття техногенної, соціально-природної небезпеки за видами діяльності людини. Інтенсивність прояву небезпечних факторів залежно від виду середовища. Загальна характеристика впливу людини на природне навколишнє середовище. Джерела забруднення оточуючого середовища. Забруднення атмосфери, гідросфери, літосфери. Вплив людини на флору і фауну. Урбанізація. Охорона оточуючого середовища.

Класифікація негативних факторів середовища життєдіяльності та їх характеристика. Гранично допустимий рівень фактора. Класифікація негативних факторів. Методи і технічні засоби визначення й оцінки рівня негативних факторів середовища. Сучасні інформаційні технології, інформаційні небезпеки. Нові види небезпек, що породжуються науково-технічним прогресом.

Безпека харчування. Теорія харчування. Вимоги до якості та безпеки харчових продуктів, продовольчої сировини і супутніх матеріалів. Шляхи надходження шкідливих речовин у харчові продукти. Утворення токсичних речовин у процесі приготування продуктів. Види та класифікація забруднювачів

харчових продуктів. Харчові добавки та можливі забруднювачі. Харчування в умовах раціонального забруднення. Кількість та допустимі рівні залишків токсичних речовин у харчових продуктах. Державне регулювання належної якості та безпеки харчових продуктів і продовольчої сировини. Основні шляхи запобігання забруднення харчових продуктів. Ризики та профілактика харчових отруень під час війни.

Тема 7. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація дій для усунення їх негативних наслідків, застосування засобів індивідуального захисту

Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій: ознаки, класифікація та причини виникнення. Загальна характеристика. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та воєнного характеру. Специфіка поведінки людей при виникненні надзвичайних ситуацій. Правила безпеки під час війни.

Безпека в умовах кримінальної злочинності та тероризму: криміногенні ситуації, найбільш характерні випадки їх прояву. Безпека в натовпі. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру. Технічні засоби самооборони. Юридичні документи, що підтверджують права та межі самооборони.

Корпоративна безпека. Економічна війна, економічна розвідка та промисловий (комерційний) шпіонаж. Комерційна таємниця. Захист промислової власності. Інтелектуальна власність та її захист. Система забезпечення корпоративної безпеки об'єкта економіки. Комплексний план дій на випадок екстремальної ситуації. Особливості управління підприємством в екстремальних ситуаціях.

Прийоми та способи проведення рятувальних робіт. Типові моделі ситуацій з недопустимим рівнем ризику. Роль інформації у формуванні рішень. Використання захисних споруд, засобів індивідуального захисту, медичних та підручних засобів. Порядок проведення реанімаційних заходів. Надання першої медичної допомоги в різних випадках.

Тема 8. Домедична допомога

Правові основи виготовлення, застосування та обігу ліків. Органи та документи, що регламентують дану діяльність. Державна фармакопея.

Застосування різних лікарських форм. Поняття про дозу, рецепт, терапевтичний спектр лікувальних засобів. Шляхи введення, метаболізм та виведення лікувальних засобів. Кумуляція, звикання, залежність, абстиненція. Види аптечок. Склад аптечки. Основні способи застосування індивідуальних аптечок. Розташування лікарського приладдя та препаратів. Відпрацювання використання аптечкою.

Визначення, класифікація та характеристика кровотеч (артеріальної, венозної, капілярної). Особливості первинних та вторинних кровотеч, їхні причини виникнення. Ознаки внутрішніх та зовнішніх кровотеч.

Характеристика залежності стану потерпілого від швидкості витікання та кількості втраченої крові. Способи та технічне виконання тимчасової зупинки кровотеч.

Класифікація, механізм, види травм. Ознаки травми, поняття про комбіновану, сполучну, множинну травму. Механічна травма, характеристика рани, її ознаки, основні класифікації. Пріоритети дій рятувальника на місці події, методика детального огляду потерпілого, види ушкоджень, що вимагають негайного реагування. Загальні правила надання першої домедичної допомоги під час війни. Панічна атака: симптоми, перша допомога при настанні панічної атаки.

Тема 9. Законодавча та нормативна база України про охорону праці

Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці. Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Організація роботи працівників під час воєнного стану. Рекомендації для роботодавців щодо організації виконання робіт підвищеної небезпеки під час воєнних (бойових) дій. Рекомендації для роботодавців щодо безпеки та здоров'я на роботі працівників в різних сферах діяльності. Виконання робіт підвищеної небезпеки та експлуатації (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки на період дії воєнного стану. Проведення позапланових інструктажів з охорони праці про дії працівників та посадових осіб суб'єктів господарювання в умовах воєнного стану та у разі потрапляння у зону бойових дій.

Тема 10. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві

Загальні положення та визначення. Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій в організаціях і установах. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань.

Дослідження та профілактика виробничого травматизму. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Методи дослідження виробничого травматизму.

Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі. Процедура розслідування нещасних

випадків в умовах дії режиму воєнного (надзвичайного) стану. Особливості проведення процедур розслідування нещасних випадків на виробництві, що сталися з працівниками під час виконання трудових обов'язків внаслідок воєнних (бойових) дій, зокрема, бомбардувань, ракетних та артилерійських обстрілів, мінувань територій та приміщень, здійснення масових терористичних актів, що супроводжується загибеллю людей чи руйнувань особливо важливих об'єктів життєзабезпечення тощо.

Тема 11. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій

Єдина державна система цивільного захисту та її складові. Єдина державна система цивільного захисту. Основні завдання єдиної державної системи цивільного захисту. Функціональні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту. Територіальні підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, їх ланки та субланки. Режими функціонування єдиної державної системи цивільного захисту.

Сили цивільного захисту. Склад та основні завдання сил цивільного захисту. Аварійно-рятувальні служби. Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту. Спеціалізовані служби цивільного захисту. Формування цивільного захисту. Добровільні формування цивільного захисту.

Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій. Інформування у сфері цивільного захисту. Укриття населення у фонді захисних споруд цивільного захисту. Заходи з евакуації. Інженерний захист територій. Радіаційний і хімічний захист населення і територій. Медичний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Біологічний захист населення, тварин і рослин. Психологічний захист населення. Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Навчання працюючого населення. Навчання здобувачів освіти. Навчання непрацюючого населення.

Тема 12. Основи гігієни, фізіології праці та виробничої санітарії.

Фізіологія праці

Основи фізіології праці. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності людини. Втома. Гігієна праці, її значення. Чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці. Концептуальні засади вивчення функціонального стану організму в умовах трудової діяльності. Наукові основи раціоналізації трудових процесів. Закономірності формування та динаміки працездатності. Фазність змін працездатності впродовж робочого циклу. Фізіологічні механізми розвитку втоми та перевтоми. Критерії та методи оцінювання функціонального стану організму працівників. Роль центральної нервової системи у забезпеченні трудових функцій. Формування трудових навичок на основі умовні рефлексії.

Механізми становлення динамічний стереотип як основи автоматизації діяльності. Психофізіологічні характеристики різних типів трудової діяльності.

Методи кількісної оцінки енергетичних витрат організму. Фізіологічні реакції серцево-судинної та дихальної систем на фізичне навантаження. Фізіологічні основи режимів праці та відпочинку. Фізіологічне обґрунтування виробничих перерв. Активний та пасивний відпочинок у системі відновлення працездатності. Особливості функціонування організму в умовах змінного та нічного режимів праці. Фізіологічна дія мікрокліматичних факторів виробничого середовища. Вплив шуму, вібрації та освітлення на функціональний стан і працездатність. Механізми адаптації організму до умов виробничого середовища. Профілактика функціональних порушень, зумовлених виробничими факторами. Підвищення працездатності та профілактика втоми.

Тема 13. Повітря робочої зони

Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату.

Склад повітря робочої зони: джерела забруднення повітряного середовища шкідливими речовинами (газами, парою, пилом, димом, мікроорганізмами). Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. Контроль за станом повітряного середовища на виробництві. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони.

Вентиляція. Види вентиляції. Організація повітрообміну в приміщеннях, повітря-ний баланс, кратність повітрообміну. Природна вентиляція. Системи штучної (механічної) вентиляції, їх вибір, конструктивне оформлення. Місцева (локальна) механічна вентиляція.

Тема 14. Пожежна безпека

Поняття пожежі та пожежної безпеки. Причини виникнення пожеж. Небезпечні фактори пожежі (вогонь, дим, токсичні продукти горіння, висока температура тощо). Нормативно-правове забезпечення пожежної безпеки. Основні вимоги пожежної безпеки на підприємствах. Обов'язки працівників щодо дотримання правил пожежної безпеки. Інструктажі з пожежної безпеки (вступний, первинний, повторний). Евакуаційні шляхи та виходи.

Первинні засоби пожежогасіння (вогнегасники, пожежні крани, пісок тощо). Види вогнегасників та їх призначення. Правила користування вогнегасниками. Автоматичні системи пожежогасіння та сигналізації. Алгоритм дій при виявленні пожежі. Правила виклику пожежно-рятувальної служби. Організація евакуації людей. Надання першої допомоги постраждалим при пожежі. Заходи щодо запобігання пожежам. Безпечне використання електроприладів. Правила поводження з легкозаймистими речовинами. Пожежна безпека у побуті та на робочому місці.

Структура освітнього компонента.

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час, год
<p>Опанувати: основні поняття безпеки життєдіяльності, класифікацію небезпек та сутність ризику як кількісної оцінки небезпеки.</p> <p>Формувати здатність: визначати види небезпек, оцінювати рівень ризику, розрізняти джерела небезпечних факторів і застосовувати набуті знання для забезпечення безпечних умов життєдіяльності.</p> <p>Аналізувати: причини виникнення небезпек, ступінь їх впливу на людину, взаємозв'язок між імовірністю небезпечної події та тяжкістю її наслідків, а також ефективність заходів щодо зниження ризику.</p>	<p>Тема 1. Категорійно-понятійний апарат безпеки життєдіяльності, таксономія небезпек. Ризик як кількісна оцінка небезпек</p> <p>Лекція № 1.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Об'єкт та предмет безпеки життя (БЖ). 2. Основні поняття, завдання, визначення та історія розвитку безпеки життя. 3. Методологічні основи та явища безпеки життєдіяльності. Зв'язок безпеки життя з іншими дисциплінами. 4. Проблеми безпеки життєдіяльності та принципи забезпечення. Модель життєдіяльності людини. <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 5, 6, 9, 11.</i> <i>Додаткові: 4, 6.</i> <i>Інтернет-ресурси: 4, 5.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, підготовка до практичного заняття. На основі опрацювання спеціалізованої літератури, фахових періодичних видань, Інтернет-джерел, власного досвіду.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 1.</p> <p>План практичного заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кількісна оцінка ризику 2. Ознайомлення із природою походження небезпек, умовами реалізації негативної дії небезпеки на людину, кількісною оцінкою ступеня ризику. 3. Розрахунок індивідуального ризику. 	2

<p>Опанувати: сутність природних загроз та причини їх виникнення; основні види природних небезпек; особливості впливу природних явищ на людей, тварин і рослин.</p> <p>Формувати здатність: розпізнавати основні природні загрози та оцінювати ступінь їх небезпеки; визначати потенційні наслідки впливу природних явищ на живі організми.</p> <p>Аналізувати: причини виникнення природних загроз та їх взаємозв'язок із навколишнім середовищем; ефективність заходів щодо зменшення негативних наслідків природних катастроф.</p>	<p>Тема 2. Природні загрози та характер їхніх проявів і дії на людей, тварин, рослин.</p> <p>Лекція № 2.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика небезпечних геологічних процесів і явищ: землетрус, карст, осідання ґрунтів над гірничими виробками, зсув, обвал, ерозія ґрунту. 2. Негативний вплив на життєдіяльність людей та функціонування об'єктів в умовах проявів вражаючих факторів небезпечних метеорологічних явищ. 3. Небезпечні гідрологічні процеси і явища: підтоплення, затоплення повеневими або паводковими водами, талими водами та в поєднанні з підняттям ґрунтових вод, підтоплення внаслідок затору льоду. <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1, 6, 7, 10.</i> <i>Додаткові: 2.</i> <i>Інтернет-ресурси: 2, 4.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 2.</p> <p>План практичного заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Пожежі в природних екосистемах (ландшафтна, лісова, степова, торф'яна пожежа). 2. Вражаючі фактори природних пожеж, характер їхніх проявів та наслідки. 3. Біологічні небезпеки. Вражаючі фактори біологічної дії. 4. Характеристика небезпечних мікроорганізмів: найпростіші, гриби, віруси, рикетсії, бактерії. 	2

<p>Опанувати: сутність техногенних небезпек та причини їх виникнення; джерела їх походження; можливі наслідки для людей, тварин, рослин і довкілля.</p> <p>Формувати здатність: ідентифікувати техногенні небезпеки у виробничому та побутовому середовищі; оцінювати рівень їх небезпеки.</p> <p>Аналізувати причини виникнення техногенних аварій і катастроф.</p>	<p>Тема 3. Техногенні небезпеки та їх наслідки</p> <p>Лекція № 3.</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Техногенні небезпеки та їх вражаючі фактори. 2. Класифікація, номенклатура і одиниці виміру вражаючих факторів фізичної та хімічної дії джерел техногенних небезпек. 3. Промислові аварії, катастрофи та їхні наслідки. <p>Рекомендовані джерела:</p> <p><i>Основні: 5, 6, 7, 8,10 .</i></p> <p><i>Інтернет-ресурси: 2,4.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів:</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 3.</p> <p>План практичного заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гідродинамічні об'єкти і їхнє призначення. 2. Причини виникнення гідродинамічних аварій. 3. Класифікація ВПНО України. 4. Географія ВПН. 	2
<p>Опанувати: сутність соціально-політичних небезпек та причини їх виникнення; їх характерні ознаки та особливості прояву; можливі наслідки для людини, суспільства і держави.</p> <p>Формувати здатність: розпізнавати соціально-</p>	<p>Тема 4. Соціально-політичні небезпеки, їхні види та характеристики.</p> <p>Лекція № 4.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Класифікація соціально-політичних небезпек. 2. Соціально-політичні конфлікти з використанням звичайної зброї та засобів масового ураження. 3. Види тероризму, його первинні, вторинні та каскадні вражаючі фактори; збройні напади, захоплення й утримання об'єктів державного значення. <p>Рекомендовані джерела:</p> <p><i>Основні: 4, 6,7, 9, 10.</i></p> <p><i>Додаткові: 1, 7.</i></p> <p><i>Інтернет-ресурси: 4.</i></p>	2

політичні загрози у різних ситуаціях; застосовувати заходи особистої та колективної безпеки. Аналізувати: причини виникнення соціально-політичних небезпек та їх взаємозв'язок із суспільними процесами.	Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.	6
	Практичне заняття № 4. План практичного заняття: 1. Соціальні фактори, що впливають на життя та здоров'я людини. 2. Корупція і криміналізація суспільства. Маніпуляція свідомістю. 3. Розрив у рівні забезпечення життя між різними прошарками населення. 4. Шкідливі звички, соціальні хвороби та їхня профілактика.	2
Опанувати: сутність раціональних умов життєдіяльності людини; гігієнічні норми та вимоги до умов проживання і праці; вплив навколишнього середовища на організм людини. Формувати здатність: застосовувати заходи щодо покращення умов життєдіяльності. Аналізувати: вплив факторів середовища на здоров'я та працездатність людини.	Тема 5. Раціональні умови життєдіяльності людини Лекція № 5. План лекції: 1. Культура життєдіяльності як фактор попередження виникнення небезпечних ситуацій та зменшення їх шкідливого впливу. 2. Основи теорії та практики культури здоров'я людини. 3. Здоров'я людини як медико-біологічна та соціальна категорія. Рекомендовані джерела: <i>Основні: 5, 7, 8, 10.</i> <i>Додаткові: 3, 4, 6.</i> <i>Інтернет-ресурси: 5.</i>	2
	Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.	6
	Практичне заняття №5. План практичного заняття: 1. Духовний, психічний, фізичний, соціальний аспекти здоров'я людини. 2. Здоров'я і патологія. 3. Захворюваність та смерть як показники стану здоров'я населення.	2

<p>Опанувати: основні види впливу діяльності людини на навколишнє середовище; наслідки господарської діяльності для екосистем, тваринного і рослинного світу.</p> <p>Формувати здатність: визначати основні джерела та види негативного впливу на довкілля; оцінювати рівень екологічної небезпеки; застосовувати принципи раціонального природокористування.</p> <p>Аналізувати: причинно-наслідкові зв'язки між діяльністю людини та станом довкілля; ефективність заходів екологічного захисту та шляхи забезпечення сталого розвитку.</p>	<p>Тема 6. Вплив діяльності людини на навколишнє середовище</p> <p>Лекція № 6.</p> <p>План лекції:</p> <p>1. Навколишнє середовище та середовище життєдіяльності людини. Класифікація середовищ життєдіяльності, їх характеристика.</p> <p>2. Сутність поняття техногенної, соціально-природної небезпеки за видами діяльності людини.</p> <p>3. Інтенсивність прояву небезпечних факторів залежно від виду середовища. Природне, побутове, виробниче, соціально-політичне середовище.</p> <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1, 4, 5, 6, 8, 10.</i> <i>Додаткові: 1, 3, 4, 6.</i> <i>Інтернет-ресурси: 2, 4, 5.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 6.</p> <p>План практичного заняття:</p> <p>1. Вплив людини на флору і фауну. Урбанізація. Охорона оточуючого середовища.</p> <p>2. Класифікація негативних факторів середовища життєдіяльності та їх характеристика.</p> <p>3. Гранично допустимий рівень фактору. Класифікація негативних факторів.</p> <p>4. Методи і технічні засоби визначення й оцінки рівня негативних факторів середовища.</p>	2

<p>Опанувати: сутність надзвичайних ситуацій та причини їх виникнення; основні принципи запобігання надзвичайним ситуаціям; порядок організації дій населення у разі їх виникнення; види засобів індивідуального захисту та правила їх використання.</p> <p>Формувати здатність: оцінювати рівень небезпеки у надзвичайних ситуаціях; діяти відповідно до встановлених алгоритмів поведінки; організувати заходи щодо мінімізації наслідків НС та надання допомоги постраждалим.</p> <p>Аналізувати причини виникнення надзвичайних ситуацій та їх наслідки.</p>	<p>Тема 7. Запобігання надзвичайним ситуаціям та організація дій для усунення їх негативних наслідків, застосування засобів індивідуального захисту</p> <p>Лекція № 7.</p> <p>План лекції</p> <p>1. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій: ознаки, класифікація та причини виникнення.</p> <p>2. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та воєнного характеру.</p> <p>3. Специфіка поведінки людей при виникненні надзвичайних ситуацій.</p> <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1, 4, 6, 8, 10.</i> <i>Додаткові: 2, 3, 4, 7.</i> <i>Інтернет-ресурси: 1, 2, 4, 5.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 7.</p> <p>План практичного заняття:</p> <p>1. Безпека в умовах кримінальної злочинності та тероризму: криміногенні ситуації, найбільш характерні випадки їх прояву.</p> <p>2. Безпека в натовпі.</p> <p>3. Психологія спілкування в конфліктних ситуаціях кримінального характеру.</p> <p>4. Технічні засоби самооборони. Юридичні документи, що підтверджують права та межі самооборони. Захист особистої власності.</p>	2

<p>Опанувати: основні принципи надання домедичної допомоги; алгоритм дій при невідкладних станах.</p> <p>Формувати здатність: оцінювати стан постраждалого; викликати екстрені служби та діяти відповідно до встановленого алгоритму.</p> <p>Аналізувати: стан постраждалого та ступінь загрози для життя; доцільність і правильність застосування методів домедичної допомоги.</p>	<p>Тема 8. Домедична допомога Лекція №8. План лекції: 1. Поняття про домедичну допомогу, клітину, тканину, орган, систему органів та організм. 2. Система органів руху і опори. 3. Система органів дихання 4. Система органів травлення. Рекомендовані джерела: <i>Основні: 5, 7, 8, 10.</i> <i>Додаткові: 4.</i> <i>Інтернет-ресурси: 4, 5.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 8. План практичного заняття: 1. Перша медична допомога під час війни. 2. Загальні правила надання першої домедичної допомоги під час війни. 3. Кульове поранення та надання першої домедичної допомоги. 4. Панічна атака: симптоми, перша допомога при настанні панічної атаки.</p>	2
<p>Опанувати: основні положення законодавства України у сфері охорони праці.</p> <p>Формувати здатність: застосовувати нормативно-правові акти з охорони праці у практичній діяльності; користуватися інструкціями з охорони праці; оцінювати відповідність умов</p>	<p>Тема 9. Законодавча та нормативна база України про охорону праці Лекція № 9. План лекції: 1. Законодавчі акти про охорону праці. Правове поле. 2. Основні положення законодавства про працю та охорону праці. 3. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1, 2, 3, 4.</i> <i>Інтернет-ресурси: 1-5.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6

<p>праці вимогам законодавства. Аналізувати: дотримання вимог безпеки на робочих місцях; причини порушень правил охорони праці та їх наслідки; шляхи вдосконалення системи безпеки праці.</p>	<p>Практичне заняття № 9. План практичного заняття: 1. Місце і значення СУОП у системі управління та функціонування підприємства. 2. Основні завдання управління охороною праці, удосконалення нормативної бази з охорони праці, обов'язки роботодавця, організація служби охороною праці на підприємстві. 3. Контроль, аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності на виробництві.</p>	2
<p>Опанувати: порядок розслідування нещасних випадків на виробництві; нормативно-правову базу, що регулює їх облік і розслідування; документацію, що оформлюється під час розслідування. Формувати здатність: діяти відповідно до встановленого алгоритму повідомлення та реагування; застосовувати профілактичні заходи для запобігання подібним випадкам. Аналізувати ефективність системи розслідування та обліку виробничих інцидентів.</p>	<p>Тема 10. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Лекція № 10. План лекції: 1. Вимоги Закону України «Про охорону праці» щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій. 2. Порядок розслідування нещасних випадків і професійних захворювань, аварій на виробництві. 3. Документування обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві. Рекомендовані джерела: <i>Основні: 2, 3, 5, 10.</i> <i>Додаткові: 5.</i> <i>Інтернет-ресурси: 3.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 10. План практичного заняття: 1. Визначення факторів трудового процесу за показниками важкості та напруженості праці. 2. Документування обліку нещасних</p>	2
	<p>випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.</p>	

<p>Опанувати: сутність і мету захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій; основні принципи та складові системи цивільного захисту.</p> <p>Формувати здатність: діяти за сигналами оповіщення цивільного захисту; використовувати засоби індивідуального та колективного захисту.</p> <p>Аналізувати доцільність застосування різних способів захисту залежно від виду надзвичайної ситуації.</p>	<p>Тема 11. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій.</p> <p>Лекція № 11.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> Єдина державна система цивільного захисту та її складові. Сили цивільного захисту. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. <p>Рекомендовані джерела:</p> <p><i>Основні: 4, 6, 8, 11.</i></p> <p><i>Додаткові: 3.</i></p> <p><i>Інтернет-ресурси: 1, 4, 5.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів:</p> <p>Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 11.</p> <p>План практичного заняття:</p> <ol style="list-style-type: none"> Описати завдання і обов'язки суб'єктів господарювання з забезпечення цивільного захисту. Відповідно до варіанту скласти детальний аналіз завдань і обов'язків суб'єктів господарювання з забезпечення цивільного захисту. Описати права та обов'язки працівників спеціальності соціального забезпечення у сфері цивільного захисту. 	2
<p>Опанувати: сутність гігієни праці, фізіології праці та виробничої санітарії; фактори виробничого середовища; поняття працездатності, втоми та перевтоми; гігієнічні нормативи умов праці.</p>	<p>Тема 12. Основи гігієни, фізіології праці та виробничої санітарії. Фізіологія праці.</p> <p>Лекція № 12.</p> <p>План лекції:</p> <ol style="list-style-type: none"> Атестація робочих місць. Аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища. Роль центральної нервової системи в трудовій діяльності; втоми. Вплив характеру праці, санітарії виробничих процесів, обладнання, сировини, продуктів на функціонування організму в цілому та окремих систем. 	2

<p>Формувати здатність: оцінювати вплив умов праці на стан здоров'я та працездатність людини; визначати фактори, що спричиняють втому та зниження продуктивності праці.</p> <p>Аналізувати ефективність заходів виробничої санітарії та гігієни праці.</p>	<p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1, 2, 3, 5, 7, 8.</i> <i>Додаткові: 3, 5.</i> <i>Інтернет-ресурси: 3.</i></p>	
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6
	<p>Практичне заняття № 12. План практичного заняття: 1. Види навантаження на центральну нервову систему. 2. Умови внутрішнього середовища. 3. Залучення до роботи м'язів та фізіологічні витрати.</p>	2
<p>Опанувати: поняття повітря робочої зони та його значення для здоров'я працівників; джерела забруднення повітря робочої зони.</p> <p>Формувати здатність: оцінювати ступінь небезпеки шкідливих речовин; застосовувати засоби колективного та</p>	<p>Тема 13. Повітря робочої зони. Лекція № 13. План лекції: 1. Визначення понять «робоча зона» та «повітря робочої зони». 2. Мікроклімат робочої зони, нормування та контроль параметрів мікроклімату. Загальні заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату. 3. Класифікація шкідливих домішок повітряного середовища за характером дії на організм людини.</p> <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні: 1, 5, 6, 8, 10.</i> <i>Інтернет-ресурси: 3.</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	6

<p>індивідуального захисту органів дихання. Аналізувати шляхи зниження рівня забруднення повітря та підвищення безпеки праці.</p>	<p>Практичне заняття № 13. План практичного заняття: 1. Загальні заходи та засоби попередження забруднення виробничого повітряного середовища та захисту працюючих. 2. Дослідження природного та штучного виробничого освітлення. 3. Технічна естетика. 4. Системи сигнально-запобіжних кольорів.</p>	2
<p>Опанувати: сутність пожежної безпеки та основні причини виникнення пожеж; класифікацію пожеж за видами горючих речовин; умови виникнення та розвитку горіння; вимоги пожежної безпеки на робочих місцях і в побуті. Формувати здатність: застосовувати первинні засоби пожежогасіння; дотримуватися правил пожежної безпеки у виробничих і побутових умовах; надавати допомогу при виникненні пожежі. Аналізувати: наслідки пожеж для людини, матеріальних</p>	<p>Тема 14. Пожежна безпека. Лекція № 14. План лекції: 1. Основні нормативні документи, що регламентують вимоги щодо пожежної безпеки. 2. Основні причини пожеж. 3. Статистика та динаміка пожеж.</p>	2
	<p>Лекція № 15. План лекції: 1. Пожежна сигналізація і зв'язок. 2. Засоби гасіння пожеж. 3. Протипожежне водопостачання. Рекомендовані джерела: <i>Основні: 6, 8, 10, 11.</i> <i>Інтернет-ресурси: 1, 2, 4</i></p>	2
	<p>Самостійна робота студентів: Вивчення та доповнення матеріалу лекції, опрацювання рекомендованих джерел за темою, підготовка до практичного заняття.</p>	12
	<p>Практичне заняття № 14. План практичного заняття: 1. Вимоги пожежної безпеки. 2. Засоби виявлення пожеж. 3. Види горіння. Пожежонебезпечні властивості матеріалів і речовин. 4. Категорії об'єктів за пожежо- та вибухонебезпечністю. 5. Види горіння і способи його припинення.</p>	2

цінностей і довкілля; шляхи підвищення пожежної безпеки.	Практичне заняття № 15. План практичного заняття: 1. Первинні засоби пожежогасіння. 2. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах галузі. 3. Наймасштабніші пожежі в Україні.	2
Індивідуальне завдання		25
Всього		180/6

III. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.

Основні:

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України 1264-ХІІ від 25 червня 1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
2. Кодекс законів про працю України, зі змінами та доповненнями / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/322-08>
3. Про охорону праці : Закон України № 2694- ХІІ від 14 жовтня 1992 р. / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2694-12>
4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 р. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>
5. Безпека життєдіяльності та охорона праці: підруч. / В. В. Сокурєнко, О. М. Бандурка, С. М. Бортник та ін.; за заг. ред. В. В. Сокурєнко; Харків. нац. унт внутр. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 308 с.
6. Безпека життєдіяльності (забезпечення соціальної, техногенної та природної безпеки: навч. посіб. / В. В. Бєгун, І. М. Науменко Київ, 2023. 328с.
7. Березуцький В. В., Васьковець Л. А., Вершиніна Н. П. та ін. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. За ред. проф. В.В. Березуцького. Харків: Факт, 2023. 348 с.
8. Березуцький В.В., Сукач С. В. Ризики та безпека населення в умовах потенційної загрози: навч. посіб. Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Електрон. текст. дані. Харків: НТУ «ХПІ», 2024. 225 с.
9. Вісловух А.М. Безпека харчування як основа безпечної життєдіяльності людини: навч.-практ. розроб. з курсу «Безпека життєдіяльності». Київ: Ліра-К, 2022. 252 с.
10. Запорожець О.І. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 448 с.
11. Левченко О.Г., Землянська О. В., Праховнік Н.А., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності та цивільний захист : підручник. Київ: Каравела, 2022. 268 с.

Додаткові:

1. Дембіцький С., Сидоров М. Цінність самореалізації у структурі індивідуальної життєдіяльності. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2022. № 1. С. 6-28.
2. Лук'янець А.В. Надзвичайні ситуації природного характеру та їх вплив на туристичну привабливість регіонів. *Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. пр. ХІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця-Луцьк, 14-16 травня 2025 р.).* Вінниця : РВВ ВТЕІ ДТЕУ, 2025. Ч. 2. С. 192-196.

3. Олійник В. В., Дяченко О. П. Сучасні загрози безпеці людини та їх індикатори в публічному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 3. С. 47–51. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2021/9.pdf
4. Потеряйко С. П., Белікова К. Г., Твердохліб О. С. Теоретико-методологічне обґрунтування моделі визначення критерію безпеки населення на основі прогнозу функціонування єдиної державної системи цивільного захисту. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 18. С. 40-48. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021/9.pdf
5. Рябенюк М.О., Рабей Н.Р. Динаміка та профілактика професійної захворюваності на підприємствах України. *Освіта і наука у вимірах ХХІ століття: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 19 квітня 2016 р.)*. Дніпропетровськ: ФОП Рогальська І.О., 2016. Т. 1. С. 69-74.
6. Тарасюк А. Методологічні підходи до вивчення проблеми безпеки людини в кіберпросторі. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 254-258.
7. Цимбал Б. М. Механізм публічного управління безпекою особистості: якісно-новий вимір у системі цифрових технологій та інновацій. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2022. № 30. С. 91-94. URL: <http://www.pag-journal.iei.od.ua/archives/2022/30-2022/15.pdf>

Інтернет-ресурси:

1. Дії населення в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру. URL: <https://lnk.ua/wK9IQixJ7>
2. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/>
3. Державна служби України з питань праці. URL: <https://dsp.gov.ua/>
4. Державна служби з надзвичайних ситуацій України. URL: <http://www.dsns.gov.ua>
5. Рада національної безпеки і оборони України. URL: <https://www.rnbo.gov.ua/>